

GOLFBAAN MOERDIJK

STARTNOTITIE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

VAN EMPELEN VAN AALDEREN PARTNERS BV
LANDSCHAPSGROEN

06G10-02

april 2008

GOLFBAAN MOERDIJK

STARTNOTITIE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

INITIATIEFNEMER

Intergolf Moerdijk
p.a. Laan Copes van Cattenburch 56
2585 LC MOerdijk

RAPPORTAGE

Van Empelen van Aalderen Partners BV
R.J.M. van Aalderen, landschapsarchitect bnt
Dr. A.J.M. Schenkeveld, landschapsecoloog
Van den Eijndekade 4
2102 LE Heemstede

06G10-02
Heemstede, april 2008

INHOUD

1.	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Plangebied	5
1.3	Inhoud en rol van de startnotitie	5
2.	PROBLEEMSTELLING, DOEL EN GLOBALE OPZET VAN HET INITIATIEF	7
2.1	Toerisme en recreatie algemeen	7
2.2	Golfsport in het bijzonder	7
2.3	Golfbaan Moerdijk	7
2.4	Opzet van de golfaccomodatie	9
3.	HUIDIGE SITUATIE	11
3.1	Huidig landgebruik	11
3.2	Abiotische structuur	11
3.3	Biotische structuur	13
3.4	Landschap	15
3.5	Cultuurhistorie en archeologie	15
4.	TE NEMEN EN TOT NU TOE GENOMEN BESLUITEN	17
4.1	Te nemen besluiten	17
4.2	Tot nu toe genomen besluiten	17
4.2.1	Nationaal beleid	17
4.2.2	Provinciaal beleid	17
4.2.3	Gemeentelijk beleid	19
5.	MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	21
5.1	Bodem en water	21
5.2	Flora en fauna	21
5.3	Natuurbeleid	21
5.4	Landschap	23
5.5	cultuurhistorie en archeologie	23
5.6	Ontsluiting en verkeer	23
5.7	Externe veiligheid	23
5.8	Geluid en lucht	23
6.	M.E.R. PROCEDURE	25
6.1	Inspraak op startnotitie	25
6.2	Richtlijnen	25
6.3	Milieueffectrapport	25
6.4	Aanvaarding van het MER	27
6.5	Inspraak en toetsingsadvies	27

BIJLAGE 1: Natuuronderzoek Golfbaan Moerdijk,
bureau Schenkeveld, Culemborg

BIJLAGE 2: Golfbaan Moerdijk holdpoints natuur,
Arcadis, 's-Hertogenbosch

Figuur 1: Plangebied

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Midden jaren negentig werden de eerste stappen voor de ontwikkeling van een golfbaan in Moerdijk gezet welke zou moeten bijdragen aan de opwaardering van het Haven- en bedrijfengebied. Intergolf Moerdijk nam het initiatief een golfbaan te ontwikkelen. Een goede locatie is gevonden op de voormalige vuilstort en omliggende gronden binnen de gemeente Moerdijk. De landschappelijke inpassing van de baan geschiedt mede op basis van uitgangspunten aangegeven in een landschapsplan van Adviesbureau RBOI, Rotterdam. Binnen het ontwerp voor de golfbaan worden recreatieve wandelpaden opgenomen en wordt de Ecologische functie ter plaatse versterkt. De ontwikkeling van de 18 holes golfbaan met een 9 holes oefenaccommodatie op 73 hectare is een m.e.r. -plichtige activiteit. (Wet Milieubeheer, onderdeel C, 10.2: de aanleg van een golfbaan met een oppervlakte van 50 hectare of meer) Het MER wordt vervaardigd om de milieubelangen volwaardig bij de besluitvorming over het op te stellen bestemmingsplan voor realisatie van het initiatief te kunnen betrekken. Over het voornemen heeft vooroverleg plaatsgevonden met de gemeente Moerdijk, de gemeente ondersteunt het plan als recreatieve stimulans voor de gemeente en omliggend gebied.

1.2 Plangebied (zie figuur 1)

Het plangebied ligt geheel binnen de gemeente Moerdijk. Het plangebied ligt voornamelijk op de voormalige vuilstortplaatsen van Zevenbergen en omstreken en deels op agrarische gronden in de Slikpolder. Het gebied wordt aan de noordzijde begrensd door de A17, aan de zuidzijde door de Dikkendijk. Aan de oostzijde ligt de polder Keensche Gorzen, met voornamelijk agrarische gronden en een aantal bospercelen. De zuid-oostelijke begrenzing wordt gevormd door de Roode Vaart.

1.3 Inhoud en rol van de startnotitie

De startnotitie is de eerste stap van de m.e.r. procedure. In de startnotitie dienen de volgende gegevens te worden vermeld:

- naam en adres van de initiatiefnemer
- een aanduiding van hetgeen met de activiteit wordt beoogd
- een globale aanduiding van de aard en omvang van de voorgenomen activiteit
- een beschrijving van de plaats van de activiteit
- een aanduiding van het (de) besluit(en) waarvoor de milieueffectrapportage wordt gemaakt
- een overzicht van de genomen besluiten die van invloed kunnen zijn op het (de) besluit(en) waarvoor het milieueffectrapport wordt gemaakt
- een globale beschrijving van de te verwachten gevolgen voor het milieu

De startnotitie biedt informatie over het initiatief aan het bevoegd gezag, de gemeente Moerdijk, de bevolking, de commissie voor de milieueffectrapportage en de wettelijke adviseurs.

Met behulp van de startnotitie kunnen richtlijnen worden vastgesteld voor de inhoud van het MER (zie hoofdstuk 6).

De startnotitie is als volgt opgebouwd:

In hoofdstuk 2 worden de probleemstelling, het doel en de globale opzet van de activiteit nader toegelicht, waarna in hoofdstuk 3 een beschrijving wordt gegeven van de huidige situatie met een aanduiding van de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Hoofdstuk 4 bevat een overzicht van de te nemen en eerder genomen overheidsbesluiten die van belang zijn voor het initiatief. Hoofdstuk 5 geeft een globale aanduiding van de te verwachten gevolgen van de activiteit voor het milieu en hoofdstuk 6 bevat de m.e.r.-procedure in samenhang met de bestemmingsplanprocedure.

2 PROBLEEMSTELLING, DOEL EN GLOBALE OPZET VAN HET INITIATIEF

2.1 Toerisme en recreatie algemeen

Het huidige aanbod van toeristisch-recreatieve voorzieningen, zowel kwalitatief als kwantitatief, voldoet onvoldoende aan de recreatiewensen van de samenleving. De groei en samenstelling van de bevolking en het toenemende belang van vrijetijdsbesteding vragen om aanpassing van het huidige toeristisch-recreatieve aanbod. Dit geldt ook voor meer landelijke vormen van toerisme en recreatie in de groene ruimte buiten de steden³.

2.2 Golfsport in het bijzonder

Het aantal golfspelers groeit de laatste jaren aanzienlijk. Tussen 1992 en eind 2005 zijn er 190.000 golfers bijgekomen. De laatste 5 jaar was de groei per jaar gemiddeld 13%. De golfsport is daarmee een van de snelst groeiende sporten in Nederland. Met het aantal golfers is ook het aantal golfbanen sterk toegenomen. Bij het NGF waren eind 2007 ruim 300.000 golfers geregistreerd. Dit komt overeen met ongeveer 1,8% van de Nederlandse bevolking. Wat opvalt is de groei van het aantal niet clubgebonden golfers (zgn. GVB-ers). In 1992 was hun aandeel nog ongeveer 13%, in 2001 lag het op 33% en op dit moment ligt het percentage op ongeveer 45%. Het aantal niet clubgebonden golfers neemt veel sneller toe dan het aantal dat is aangesloten bij een club; er ontstaat een steeds groter aanbod van greenfee-spelers in Nederland.

2.3 Golfbaan Moerdijk

In Brabant ligt het belangstellingspercentage voor golf op ca. 2%. De doorsnee golfer woont binnen een straal van 30 minuten reistijd van de golfbaan, er moet dus worden gekeken naar het aantal inwoners binnen een straal van ca. 15 kilometer vanaf de golfbaan in Moerdijk. Het betreft hier de gemeenten Moerdijk, Halderberge, Rucphen, Etten-Leur, Breda, Oosterhout (50%) en Drimmelen gezamenlijk zo'n 353.000 inwoners. Wanneer wordt uitgegaan van een belangstelling van 2%, wonen er in totaal zo'n 7.000 potentiële golfers in het gebied. In het gebied zijn reeds 6 golfbanen aanwezig of in ontwikkeling met samen 81 holes. Hierop kunnen in beginsel 81 x 50 is 4050 golfers terecht, theoretisch betekent dit nog een behoefte voor 2950 golfers. Uitgaande van 50 golfers per hole betekent zou de dit 59 holes beslaan. Het initiatief voor Moerdijk bedraagt 18 holes en 9 oefenholes, waarmee het aannemelijk is dat er voldoende ruimte is in de markt voor deze golfaccommodatie.

Naast inwoners is ook 30% van de werknemers uit het bedrijven- en havengebied Moerdijk geïnteresseerd in een golfbaan (blijkt uit een in het verleden uitgevoerde peiling). Indien dit nu nog het geval zou zijn dan betekent dit dat er 60 bedrijven op de golfbaan ondergebracht moeten worden. Wanneer wordt uitgegaan van 6 al dan niet naamsgebonden lidmaatschappen houdt dit nog eens 300 potentiële golfers in.

Tot slot zal er voor deze baan met een bijzondere lay-out, zoals hoogteverschillen van 17 meter, ook een behoefte zijn aan speeltijden voor greenfeespelers. Ook hieraan zal, binnen zekere grenzen, moeten worden voldaan.

Bovenstaande gegevens geven aan dat er voldoende vraag bestaat naar een golfaccommodatie in de regio Moerdijk.

¹ m.e.r.=de procedure voor de milieu-effect-rapportage

² MER= het Milieu Effect Rapport

³ Nota Ruimte, ruimte voor ontwikkeling, deel 4, Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ, 2006

18 HOLES CHAMPIONSHIP COURSE

HOLE	M	PAR	HOLE	M	PAR
1	340	4	10	355	4
2	360	4	11	410	4
3	135	3	12	460	5
4	330	4	13	400	4
5	475	5	14	315	4
6	390	4	15	180	3
7	440	5	16	450	5
8	145	3	17	145	3
9	330	4	18	395	4
2945 36			3110 36		
			TOTAAL 6055 72		

9 HOLES OEFENBAAN

HOLE	M	PAR
1	105	3
2	115	3
3	220	4
4	90	3
5	235	4
6	75	3
7	80	3
8	90	3
9	140	3
1150 29		

Alan Rijks

GOLFBAAN MOERDIJK - ZEVENBERGEN
MASTERPLAN

VAN EMPFELDEN VAN AALDEREN PARTNERS BV

06G10-05 10-11-2006

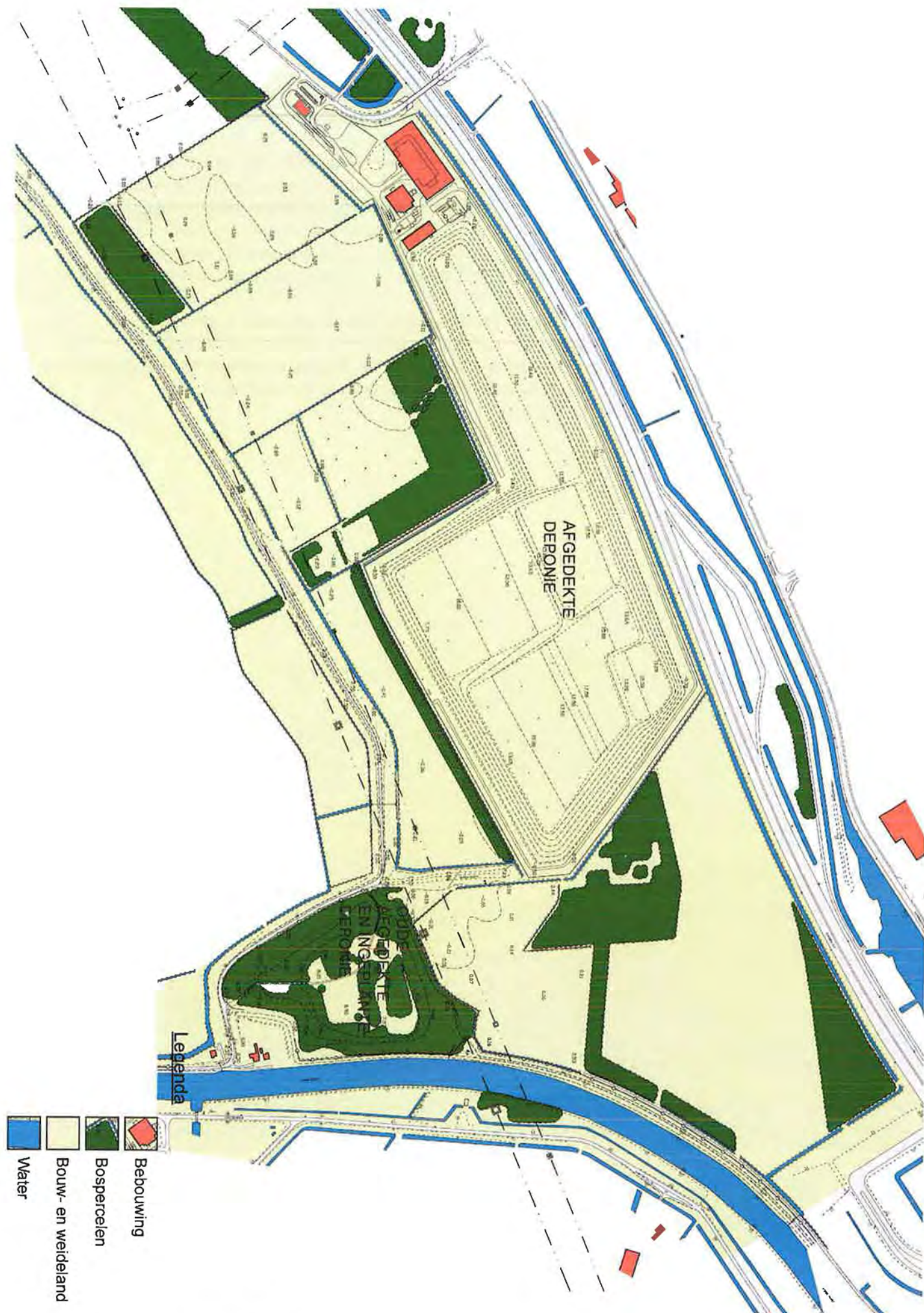
Figuur 2: Principe ontwerp golfaccommodatie

2.4 Opzet van de golfaccommodatie (zie figuur 2)

De golfbaan zal deels worden aangelegd op de voormalige vuilstorten van de gemeente Zevenbergen en Essent. De storten krijgen door de aanleg van de golfbaan een nieuwe functie en worden zo maatschappelijk gereactiveerd.

De golfaccommodatie bestaat uit 27 holes op een beschikbare oppervlakte van ca. 73 ha. Hierop komt een uitdagende 18 holes championshipbaan, par 72 met een lengte van ruim 6000 meter, en een kortere 9 holes baan, par 29 met een lengte van ca. 1150 meter. De beide banen worden van elkaar gescheiden door de Driving Range en parkeerplaats met een capaciteit voor ca. 150 auto's. De 18 holes baan zal zo worden ontwikkeld dat zowel hoge als lage handicappers hier goed kunnen golfen. Verder wordt de baan opgedeeld in 2 circuits van 9 holes die beginnen en eindigen bij het clubhuis.

De landschappelijke inpassing berust mede op de uitgangspunten aangegeven in een door Adviesbureau RBOI, Rotterdam, opgesteld landschapsplan. Tevens zullen er elementen opgenomen worden in het ontwerp om de ecologische functie ter plaatse te versterken. Het gebied zal voor recreatief medegebruik worden ontsloten door de aanleg van wandelpaden.

Figuur 3: Bestaande situatie

3 HUIDIGE SITUATIE

3.1 Huidig landgebruik (zie figuur 3)

De Slikpolder en Keensche Gorzen zijn 2 late inpolderingen, respectievelijk uit de zeventiende en achttiende eeuw, van de buitendijkse gronden tussen de Grote Polder van Klundert (1558) en de Noordt-, Toren-, Oost- en West-Meerenpolders van Zevenbergen (1546). De getijdegeul Keene(haven) slibde na afdamming langzaam maar zeker dicht (aanwassing). De opgeslibde oeverlanden zijn vervolgens bedijkt en in agrarisch gebruik genomen. Aanvankelijk werd graan verbouwd, later ook op de wereldmarkt gerichte producten als vlas, meekrap, suikerbieten en graszaad. De natte percelen langs de oude kreek en later ook de (slaper)dijken werden gebruikt als weidegrond, vooral voor de (trek)paarden.

Het oorspronkelijk maaiveld is vlak en ligt voor de Slikpolder op 0,6 en voor de Keensche Gorzen op 1,3 m NAP. De kruin van de Dikkendijk ligt op 3,4 m NAP.

In de zeventiger jaren van de vorige eeuw is begonnen met het storten van vuil. Tussen 1973 en 1987 is op de gemeentelijke stortplaats Dikkendijk huisvuil en bedrijfsafval gestort. Alvorens is gestort is de bovengrond tot ca. -0,2 m NAP afgegraven. Na afloop is een afdeklaag van 0,5 tot 1,0 m dik aangebracht, waarop een op natuurgericht park is aangelegd. De oppervlakte van deze gemeentelijke stort bedraagt 6 ha⁷.

In 1993 is de regionale stortplaats Zevenbergen in gebruik genomen. Deze heeft een oppervlakte van 28 ha. Op de stortplaats is voornamelijk huishoudelijk afval en enig bedrijfsafval gestort. Ook is er een speciaal compartiment voor C3-afval ingericht. In 2005 is begonnen met het gefaseerd aanbrengen van de bovenafdichting. De regionale stort staat door afdichting aan de onder- en bovenkant niet in contact met het grondwater. Er zijn verschillende drainagesystemen aangelegd om schoon en vuil water gescheiden te houden. Ook het stortgas wordt afgevangen⁸.

Buiten de gemeentelijke vuilstort Dikkendijk zijn ook andere percelen beplant. Dit betreft steeds snelgroeiend loofhout: Canadese populier, Grauwe abeel en Schietwilg. De oppervlakte hiervan bedraagt 3 ha.

De rest van het gebied is landbouwkundig in gebruik en wel ten behoeve van de akkerbouw: tarwe, suikerbiet en graszaad. De oppervlakte hiervan bedraagt 22 ha.

3.2 Abiotische structuur

Bodem

De bodem van de jonge polders bestaat uit zeekleigronden, die tot tenminste 120 cm diep uit zavel of klei bestaan. De gronden zijn afgezet in een brak getijdengebied. Ze worden geclassificeerd als kalkrijke poldervaaggrond. Het lutumgehalte is 18-35%. De profielopbouw is aflopend, d.w.z. het lutumgehalte neemt samen met de diepte geleidelijk af. De grondwatertrap is IV of VI, d.w.z. de GHG is 40-80 en de GLG 80-150 cm –mv⁹.

De bovengrond maakt onderdeel uit van de deklaag, die bestaat uit afzettingen van de Westlandformatie. Dit zijn Holocene (peri)mariene afzettingen. De dikte hiervan bedraagt ongeveer 6 m. Daaronder liggen de fijn- en grofzandige afzettingen van de Formatie van Twente (periglaciaal) en Kreftenheye (fluviaal). Dit pakket is ongeveer 3,5 m dik en vormt het zogenaamde Eerste watervoerende pakket (WVPI). Nog dieper begint de Eerste Scheidende laag (SI), die bestaat uit de kleien en leem van de Formaties van Kedichem en Tegelen (fluviaal).

⁴ Nederlandse Golf Federatie (NGF), 2007

⁵ Behoeft onderzoek Golfsport in Nederland, 1998
Verdonk, Otten, Dik en Wiegerinck en Grontmij

Water

Het plangebied ligt op de overgang van het zoete Rucphense Bossen Systeem naar het zwak brakke Hollands Diep – Biesbossysteem¹⁰. De grens tussen beide systemen is vaag, de kweldruk gering.

De stijghoogte in het WVPI is -1,25 m NAP. Het polderpeil bedraagt -0,9 (zp) en -1,1 (wp) m NAP. In de polder zelf is dus sprake van wegzijging. In de aangrenzende polder ten zuiden van de Dikkendijk is het polderpeil -1,6 m (zp) en -1,8 m (wp). Hier is dus sprake van kwel. De Roode Vaart heeft een peil van 0,5 m NAP en is samen met de Slikpolder op lokaal niveau gezien infiltratiegebied. Het bovenste grondwater (in deklaag en WVPI) stroomt daarom in zuidwestelijke richting. Deze treedt in de slootkanten van de polder Noord-, Toren-, Oost- en West-Meerenpolders naar buiten. Een deel hiervan is vanuit de gemeentelijke stortplaats verontreinigd met Arseen, Chroom, Tolueen, minerale olie en Ammonium.

3.3 Biotische structuur

Flora en fauna

Ten behoeve van de m.e.r. is in de periode juni-augustus 2006 door bureau Schenkeveld een veldinventarisatie uitgevoerd (zie bijlage 1). Daarnaast is het gebied in 1993, 2002 en 2003 door medewerkers van de Directie Ecologie, Bureau Natuurverkenningen van de provincie Noord-Brabant faunistisch en floristisch verkend. De beschrijving van de natuurwaarden van het gebied is grotendeels op deze beide onderzoeken gestoeld.

Flora/vegetatie

De beplantingen zijn jong en daarom nog onvolledig ontwikkeld. Deze zijn vegetatiekundig te typeren als de Rompgemeenschap met Fluitenkruid binnen het *Ulmenion carpinifoliae* (43 RG01)¹¹. Constante soorten zijn Eenstijlige meidoorn, Dauwbraam, Gewone vlier, Look-zonder-look, Hondsdraf, Grote brandnetel. Op 1 plek groeit de beschermde Brede wespenorchis (categorie algemeen = 1).

De moerasruigte langs de Roode Vaart laat zich karakteriseren als Rompgemeenschap met Haagwinde en Riet binnen de Klasse der natte strooiselruigten (32RG03). Constante soorten is deze hoogopgaande kruidachtige vegetatie zijn Riet, Haagwinde, Grote brandnetel, Kleefkruid, Smeewortel en Harig wilgenroosje. Plaatselijk groeit Koninginnekruid en Moeraszegge. Ook de slootvegetaties moeten tot dit type gerekend worden. In de bredere sloten, die ook in de zomer watervoerend zijn komen enkele algemene waterplanten als Smalle waterpest en Klein kroos voor. De dijken zoals de Dikkendijk, de dijk langs de Roode Vaart en de Slikpolderdijk worden intensief met schapen en paarden begraasd. Het vegetatietype betreft Beemdgras-Raaigrasweide (12RG01)¹² met enkele Kamgrasweide-elementen (16Bc01) als Jacobskruiskruid, Knikkende distel, Kruisdistel en Kamgras. Kamgras staat op de rode lijst van in Nederland bedreigde plantensoorten, categorie gevoelig (4). Ook de paardenwei in het midden van het plangebied betreft Beemdgras-Raaigrasweide. Hier groeit Heelblaadjes, een minder algemene zoomplant.

De overige grazige vegetatie in de bermen en op de taluds van de afvalbergen moet gerekend worden tot de Associatie van Engels raaigras en Grote weegbree, de subassociatie met Wilde cichorei (12 Aa01C). Dit vegetatietype combineert elementen van de Weegbree-klasse met die van het Glanshaver-verbond. Karakteristieke soorten zijn Heermoes, Pastinaak, Sint-Janskruid, Ridderzuring, Rode klaver, Hondspeterselie, Frans raaigras, Vijfvingerkruid, Kropaar, Gewone berenklauw, Akkerdistel, Duizendblad, Wilde peen, Klein streepzaad, Canadese fijnstraal, Veldlathyrus.

De akkers worden dermate intensief gebruikt, dat er nauwelijks onkruiden groeien. Op een enkele plaats is Bleke klaproos waargenomen.

⁶ Intergolf Moerdijk

⁷ Arcadis, 2006: Hergebruikplan voormalige stortplaats Dikke Dijk.

⁸ Arcadis, 2006: Hergebruikplan stortplaats Zevenbergen.

⁹ Bodemkaart van Nederland 1:50.000, kaartbladen 43 Oost en 44 West; Stiboka, Wageningen.

Avifauna

De broedvogelsamenstelling bestaat voornamelijk uit weide-, ruigte/struweel- en bosvogels.

De weidevogels broeden in lage dichtheid (minder dan 5 paar). Het betreft Kievit (1), Veldleeuwerik (1), Graspieper (1) en Scholekster (1). Veldleeuwerik en Graspieper staan op de rode lijst van in Nederland bedreigde broedvogelsoorten (2004, categorie gevoelig).

Het plangebied is rijk aan (moeras)ruigte-/struweelsoorten (51 paar). Dit betreft Kleine karekiet (18 paar), Rietgors (11 paar), Grasmus (10 paar), Bosrietzanger (8 paar), Roodborsttapuit (1 paar), Koekoek (1 paar), Patrijs (1 paar), Kneu (1 paar). De laatste 3 soorten staan op de rode lijst (categorie kwetsbaar en gevoelig).

De (loof)bosvogels zijn vertegenwoordigd met vele broedparen (> 100). De belangrijkste soorten zijn de roofvogels Buizerd (2 paar) en Sperwer (1 paar) en de rode-lijstsoorten Spotvogel (1 paar), Grauwe vliegenvanger (1 paar) en Groene specht (1 paar).

De betekenis van het plangebied voor overwinterende watervogels is waarschijnlijk niet groot. De telgebieden (Keensche Gorzen en Nassaupolder) liggen net buiten het plangebied, respectievelijk aan de overzijde van de A59 en de Roode Vaart.

Zoogdieren

Tijdens de inventarisatie zijn 10 algemeen beschermde (categorie 1) zoogdiersoorten waargenomen. Verder zijn er 3 vleermuissoortenesignaleerd. Dit zijn Gewone en Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis. Deze foerageerden. Er zijn geen verblijfplaatsen of vaste vliegroutes gevonden. Vleermuizen zijn streng beschermd (categorie 3).

Herpetofauna

Aangetroffen amfibiesoorten zijn Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. Deze soorten zijn algemeen beschermd (categorie 1).

Vissen

Er zijn in en om het plangebied geen beschermde of bedreigde vissoorten gevangen.

Ongewervelde dieren

Er zijn geen beschermde of bedreigde invertebratae aangetroffen.

Conclusie

De natuurwaarden van het plangebied liggen vooral op het gebied van de avifauna, die van de ruigte-/struweelvogels in het bijzonder. Dit hangt vooral samen met het extensieve maaibeheer in en rond de beplantingen en storthopen.

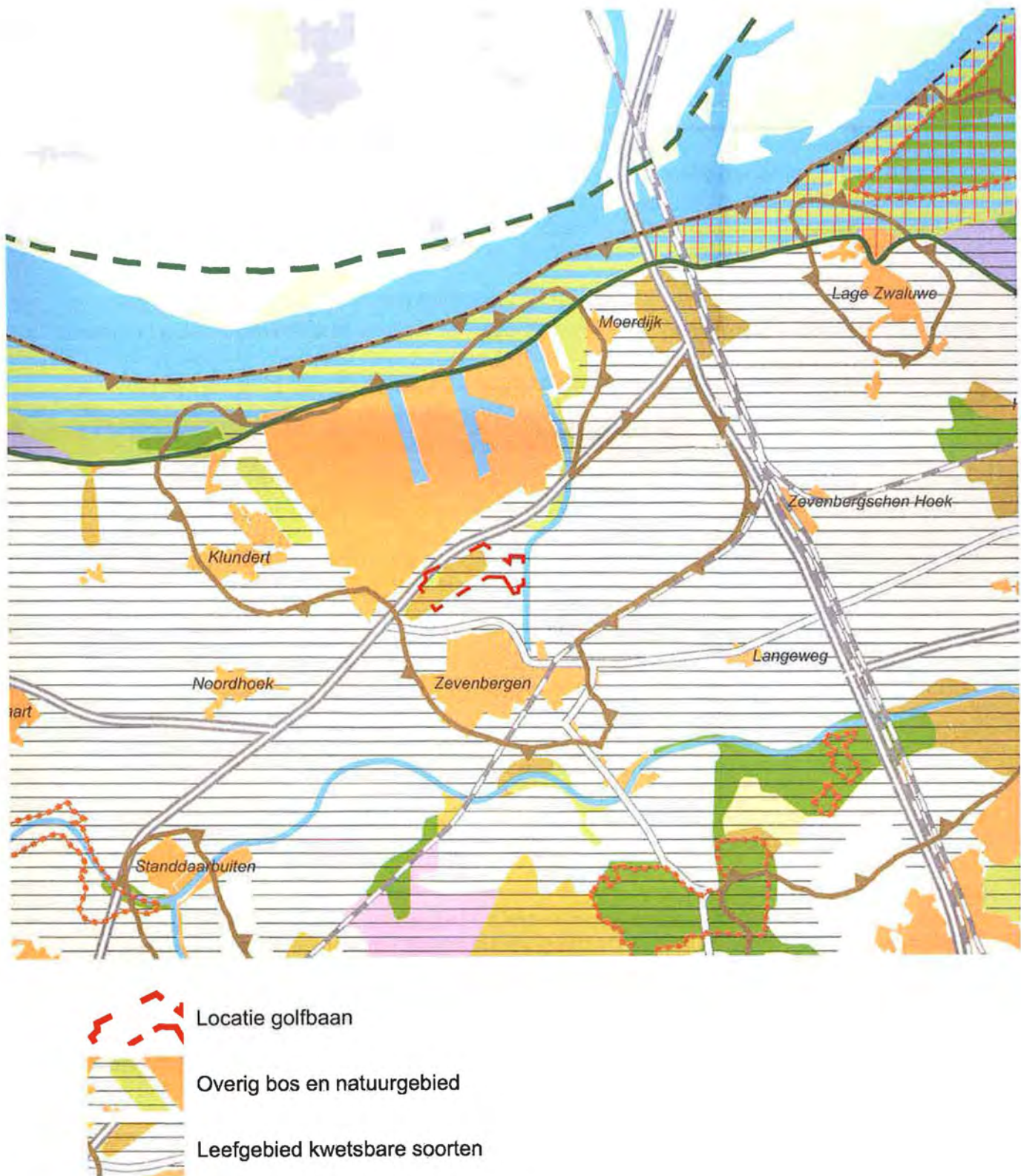
3.4 Landschap

Het plangebied ligt op de overgang van het industrielandchap van Moerdijk in het noorden naar het open agrarische landschap van de Noord-, Toren-, Oost- en West-Meerenpolders in het zuiden. In het gebied liggen een aantal geometrische bospercelen die deel uitmaken van de "groene lijst" rond het industriegebied Moerdijk. Daarnaast zijn de in rechte vlakken afgewerkte deponie en de parkachtig beplante oude vuilstort ruimtelijk bepalende elementen, evenals de aanwezige hoogspanningsleidingen. De Dikkendijk die het plangebied aan de zuidzijde begrenst, is een element van het ingepolderde getijdenlandschap. Landschappelijk kan het plangebied worden getypeerd als complex en divers.

3.5 Cultuurhistorie en archeologie

De bovengrond is pas na de Sint-Elisabethvloed (1421) ontstaan en herbergt dus geen archeologische waarden ouder dan 600 jaar.

Alleen de dijken hebben cultuurhistorische betekenis. De verkaveling is blokvormig, niet ouder dan 300 jaar en verstoord door de oprichting van de vuilstorten.

Figuur 4: Streekplan 'Brabant in Balans'

4 TE NEMEN EN TOT NU GENOMEN BESLUITEN

4.1 Te nemen besluiten

Voor de aanleg van de golfbaan op de gekozen locatie zullen de bestemmingsplannen Dikkendijk en Industrierrein Moerdijk aangepast moeten worden. Daarnaast zal met de provincie overlegd moeten worden over de golfbaan, daar het huidige streekplan een golfbaan op een deel van de gekozen locatie niet toelaat.

4.2 Tot nu toe genomen besluiten

4.2.1 Nationaal beleid

Nota Ruimte, 2006

De nota constateert dat het huidige aanbod van toeristisch-recreatieve voorzieningen zowel kwalitatief als kwantitatief onvoldoende voldoet aan de wensen van de samenleving. De samenstelling van de bevolking en het toenemende belang van vrijetijdsbesteding vragen om nieuwe vormen van openluchtrecreatie. De recreatie moet de ruimte krijgen om te kunnen anticiperen op de veranderde behoefte van de samenleving en om zich tot een economische drager van het platteland te ontwikkelen als bijdrage aan de vitaliteit van de meer landelijke gebieden van Nederland. Provincies dienen in hun streekplannen voldoende ruimte te scheppen om de veranderende behoefte aan toeristisch-recreatieve voorzieningen in de samenleving te faciliteren, tevens moet er rekening worden gehouden met nieuwe vormen van recreatie en toerisme.

Nota Belvédère, 1999

Het plangebied is geen onderdeel van de in de nota op basis van cultuurhistorische kwaliteit geselecteerde gebieden.

4.2.2 Provinciaal beleid

Brabant in balans, streekplan provincie Noord-Brabant, 2002

Het streekplan besteedt apart aandacht aan de aanleg van nieuwe golfbanen, deze dienen bij voorkeur gerealiseerd te worden in stedelijke regio's of grenzend aan een bebouwde kern. Ongeveer de helft van het plangebied is onderdeel van de GHS, leefgebied kwetsbare soorten een deel van het plangebied heeft de aanduiding Overig bos en natuurgebied. (zie figuur 4) De bosgebieden die onderdeel zijn van de EHS en kunnen in de planvorming worden gehandhaafd.

Het Streekplan maakt het echter niet mogelijk om in leefgebied kwetsbare soorten een golfbaan aan te leggen, de aanwijzing die de provincie hiervoor gebruikt vindt plaats op grond van de aanwezigheid van bepaalde (in dit geval) vogelsoorten. Hierover is nog overleg met de provincie nodig, omdat de aanwijzing als zodanig niet op recente natuurgegevens lijkt gebaseerd (zie ook schriftelijke mededeling van Niels van Geenhuizen, Arcadis, 2005, bijlage 2).

Cultuurhistorische Waardenkaart, regio Brabants Kleigebied-West, 1999

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het voornaamste cultuurhistorische erfgoed van Moerdijk.

4.2.3 Gemeentelijk beleid

Bestemmingsplan gemeente Moerdijk

De golfbaanlocatie valt onder twee bestemmingsplannen; bestemmingsplan Dikkendijk (1974) en bestemmingsplan Industrierterrein Moerdijk (1993 2^e herziening 1998). Uit de bestemmingsplannen blijkt dat de locatie is onder te verdelen in drie bestemmingen te weten: voorlopige bestemming vuilstortplaats, Regionale afvalstortplaats Zevenbergen en Groene begeleidingszone 2 (zie figuur 5).

Voorlopige bestemming vuilstortplaats:

Gronden, bestemd voor beplantingsstrook hebben gedurende 10 jaren de voorlopige bestemming "vuilnisstortplaats" gedurende welke termijn ten dienste van die voorlopige bestemming bebouwing is toegestaan mits: deze max. 4 m. hoog en max 100 m².

De groenrand langs deze bestemming mag niet worden bebouwd en niet gebruikt worden voor parkeerterrein opslag- of terreinwerk.

Regionale afvalstortplaats Zevenbergen:

Beleid is in het bijzonder gericht op handhaving van een regionale afvalstortplaats met een recreatieve nabestemming, waarbij de volgende bepalingen in acht worden genomen:

De stortplaats is omgegeven met een groensingel met een breedte van min 16m. gestreefd wordt naar inheemse opgaande beplanting, andere groenvoorzieningen, sloten en bermen.

Na inklinking afval max 8 tot 12 meter hoog

Hellingen?

Groene begeleidingszone 2:

Bestemd voor:

A bosbouwkundige doeleinden

Agrarische doeleinden

Ecologische en landschappelijke doeleinden

Regionale afvalstort met recreatieve nabestemming

Extensief-dagrecreatieve doeleinden

Verkeersdoeleinden tbv ontsluiting aanliggende percelen

Leidingen

Structuurvisie Plus, 1999

Volgens dit beleidsplan is het gebied aangewezen als stedelijk landschap, waar stedelijke functies afweegbaar zijn. Zowel binnen- als buitendijs water wordt beschouwd als de basis van de landschappelijke hoofdstructuur/ Binnen de polders blijft het water ten dienste van het agrarisch gebied. Openheid is bepalend voor het landschap van Moerdijk.

Beleidsplan Toerisme & Recreatie, gemeente Moerdijk

In het beleidsplan voor toerisme en recreatie (vastgesteld 7 juli 2005) van de gemeente, wordt de golfbaan vernoemd als lopend project.

Op 2 december 2004 heeft de gemeenteraad het startdocument voor de ontwikkeling van de golfbaan vastgesteld. Geschetst wordt dat de golfbaan in 2010 gereed zal zijn.

5 MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Bij de beschrijving van de effecten en de vergelijking van de alternatieven dient de huidige situatie en de autonome ontwikkeling als referentiekader. De beschrijving van de effecten zal wat betreft het detailniveau worden afgestemd op het niveau dat relevant is voor het (m.e.r.-plichtige) besluit. Per milieuaspect wordt een aantal concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten worden beschreven en beoordeeld. Doelstelling hiervan is het MER toe te spitsen op de effecten die essentieel zijn voor de besluitvorming. Indien uit inspraak blijkt dat er nog andere dan genoemde effecten van belang zijn zullen deze, mits relevant, in het MER eveneens aan de orde komen. Bij het bepalen van het onderscheid tussen relevante en matig relevante effecten spelen met name de volgende aspecten een rol:

de omvang en ernst van het effect;

de duur van het effect

de (on)omkeerbaarheid van het effect.

In het navolgende wordt per aspect kort toegelicht welke zaken in beschouwing worden genomen in het MER.

5.1 Bodem en water

De gevolgen van de golfbaanaanleg op de verontreiniging die veroorzaakt wordt door de vuilstorten zijn in 2 publicaties van Arcadis aan de orde gesteld. De conclusie van deze risicoanalyse is dat als beperkingen in acht worden genomen en bepaalde maatregelen uitgevoerd de aanleg en het gebruik van de locatie als golfterrein geen nadelige consequenties heeft voor de aard en de grootte van de verontreiniging.

In het MER zullen vooral de verschillen in de ontwikkeling van de verontreiniging tussen de huidige situatie (en autonome ontwikkeling) en de verschillende inrichtingsalternatieven in beeld moeten worden gebracht. Belangrijke aspecten daarbij zijn het grondverzet, de nieuwe waterhuishouding, het monitorings- en controleprogramma.

5.2 Flora en fauna

De gevolgen van de golfbaan op de flora en fauna van de locatie zelf maar ook van de omgeving zijn vermoedelijk divers.

Wat betreft de actuele waarden zullen vooral de effecten op de ruigte-/struweelvogels moeten worden bepaald. Belangrijke vraag daarbij is of de baan voldoende ruim is opgezet om de kwaliteit en samenstelling van deze soortengroep in stand te houden.

In het MER zal ook veel aandacht moeten zijn voor natuurontwikkelingsmogelijkheden, doelsoorten en natuurvriendelijke beheer op en rond de baan.

5.3 Natuurbeleid

Naast nationale wetgeving zoals de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet lijkt voor dit initiatief vooral het provinciale ruimtelijke beleid van belang.

De nationale natuurwetgeving vormt geen belemmering voor het project. Het dichtstbijzijnde beschermd natuurgebied is het Hollands Diep. Het project heeft geen invloed op de instandhoudingsdoelen van dit Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied.

Wat betreft de (streng) beschermde soorten lijkt het dat alleen rekening moet worden gehouden met de vaste verblijfplaatsen van sommige broedvogels als Groene specht. Verder is het van belang dat het plangebied niet als leefgebied van rode-lijstsoorten als Spotvogel en Patrijs achteruitgaat (geen vermindering aantal territoria).

De helft van het plangebied is onderdeel van de GHS, leefgebied kwetsbare soorten. Het vigerend Streekplan (2002) maakt het niet mogelijk om in dergelijk gebied een golfbaan aan te leggen.

Hierover is nog overleg met de provincie nodig, omdat de aanwijzing als zodanig niet op recente natuurgegevens lijkt gebaseerd (zie ook schriftelijke mededeling van Niels van Geenhuizen, Arcadis, 2005).

5.4 Landschap

De ontwikkeling van de golfaccommodatie gaat gepaard met het aanbrengen van beplantingselementen, accentuatie en waterlopen. In het MER zal worden aangegeven hoe door middel van deze elementen de landschappelijke samenhang in het -op dit moment heterogene- gebied kan worden vergroot.

5.5 Cultuurhistorie en archeologie

Voor deze aspecten lijkt het alleen belangrijk te bepalen in hoeverre de oude dijken intact blijven.

5.6 Ontsluiting en verkeer

Er wordt ingegaan op de verkeerseffecten die zich voordoen door het gebruik van de golfbaan.

5.7 Externe veiligheid

Aangegeven wordt wat het plaatsgebonden en groepsrisico is door de ligging van de locatie ten opzichte van het industriegebied Moerdijk.

5.8 Geluid en lucht

De eventuele effecten op het geluidsaspect en de luchtkwaliteit worden afgeleid van de verkeersgegevens.

m.e.r. procedure			bestemmingsplan		
Termijnen	IN/BG	Anderen	IN/BG	Anderen	Termijnen
	Startnotitie	Inspraak en advies Advies richtlijnen Cmer			
2 weken	Bekend- making				
6 weken					
9 weken					
15 weken + max. 8 weken	Richtlijnen				
12 weken	Opstellen MER		Opstellen Voorontwerp Bestemmings- Plan (VOB)		12 weken
4 weken	Aanvaarding MER door gemeenteraad		Instemmen B&W met VOB, ter informatie naar Raadscie.		4 weken
2 weken	Bekend- making MER		Inspraak en overleg VOB		8 weken
6 weken		Inspraak en advies	Antwoord inspraak- en overleg- reacties (incl. inspraak- reacties en adviezen MER) Aanpassing plan		6 weken
			Ter inzage legging ontwerp	Inspraak	6 weken
5 weken		Toetsing advies Cmer	Vaststelling		12 weken
			Bekendmaking termijn		2 weken
			Beroeps- termijn		6 weken
	Evaluatie milieu- gevolgen		In werking treding bestemmingsplan		

6 M.E.R. PROCEDURE

6.1 Inspraak op startnotitie

De m.e.r.-procedure is gestart met het opstellen van deze startnotitie in opdracht van de initiatiefnemer Intergolf Moerdijk en indiening bij het bevoegd gezag (gemeenteraad van Moerdijk). Vervolgens maakt de gemeente de m.e.r.-plichtige activiteit openbaar door middel van publicatie. In de kennisgeving wordt het publiek gewezen op de mogelijkheid om binnen 6 weken na publicatie schriftelijk te reageren op de startnotitie.

6.2 Richtlijnen

Op het moment van bekendmaking van de startnotitie door de gemeente voor advies toegezonden naar de commissie m.e.r. en de andere wettelijke adviseurs. Binnen 9 weken na publicatie van de startnotitie brengt de commissie m.e.r., mede op basis van de ontvangen inspraakreacties en het advies van de wettelijke adviseurs, advies uit aan het bevoegd gezag over de op te stellen richtlijnen voor het MER. Op grond van het advies van de commissie m.e.r. en de inspraakreacties stelt de gemeenteraad in principe binnen 13 weken na de publicatie van de startnotitie de richtlijnen vast. De richtlijnen geven aan waaraan het MER moet voldoen om een, vanuit het oogpunt van milieu, overwogen besluit te kunnen nemen.

6.3 Milieueffectrapport

Aan de hand van de richtlijnen wordt het milieueffectrapport (MER) opgesteld. Gelijktijdig met het opstellen van het MER worden ook de voorbereidingen getroffen voor het maken van een voorontwerp bestemmingsplan.

Nadat het MER is opgesteld wordt het ter aanvaarding aangeboden aan het bevoegd gezag.

6.4 Aanvaarding van het MER

Het bevoegd gezag zal het milieueffectrapport beoordelen op aanvaardbaarheid. Hierbij dient antwoord te worden gegeven op de volgende vragen:

- voldoet het rapport aan de wettelijke eisen;
- voldoet het rapport aan de vastgestelde richtlijnen;
- bevat het rapport geen onjuistheden.

6.5 Inspraak en toetsingsadvies

Na beoordeling en aanvaarding van het milieueffectrapport door het bevoegd gezag kan de inspraakprocedure worden ingegaan. De mogelijkheid tot inspraak op het MER wordt via publicatie bekend gemaakt. Tevens wordt door het bevoegd gezag een exemplaar van het rapport naar de commissie m.e.r. en de overige wettelijke adviseurs gestuurd. Tot 6 weken na bekendmaking wordt een ieder, inclusief de wettelijke adviseurs, in de gelegenheid gesteld om in te spreken op het MER.

Binnen 5 weken na de inspraakperiode wordt het MER door de commissie m.e.r. getoetst op de wettelijke eisen, juistheid en volledigheid. Bij de toetsing worden de binnengekomen inspraakreacties betrokken. Als uitgangspunt voor de toetsing geldt dat het milieueffectrapport voldoende kwaliteit bevat om tot een afgewogen besluit te komen over het wijzigen van het vigerende bestemmingsplan. Het eindoordeel van de commissie m.e.r. wordt, nadat dit is besproken met het bevoegd gezag, neergelegd in een toetsingsadvies.

GOLFBAAN MOERDIJK

natuuronderzoek

colofoon

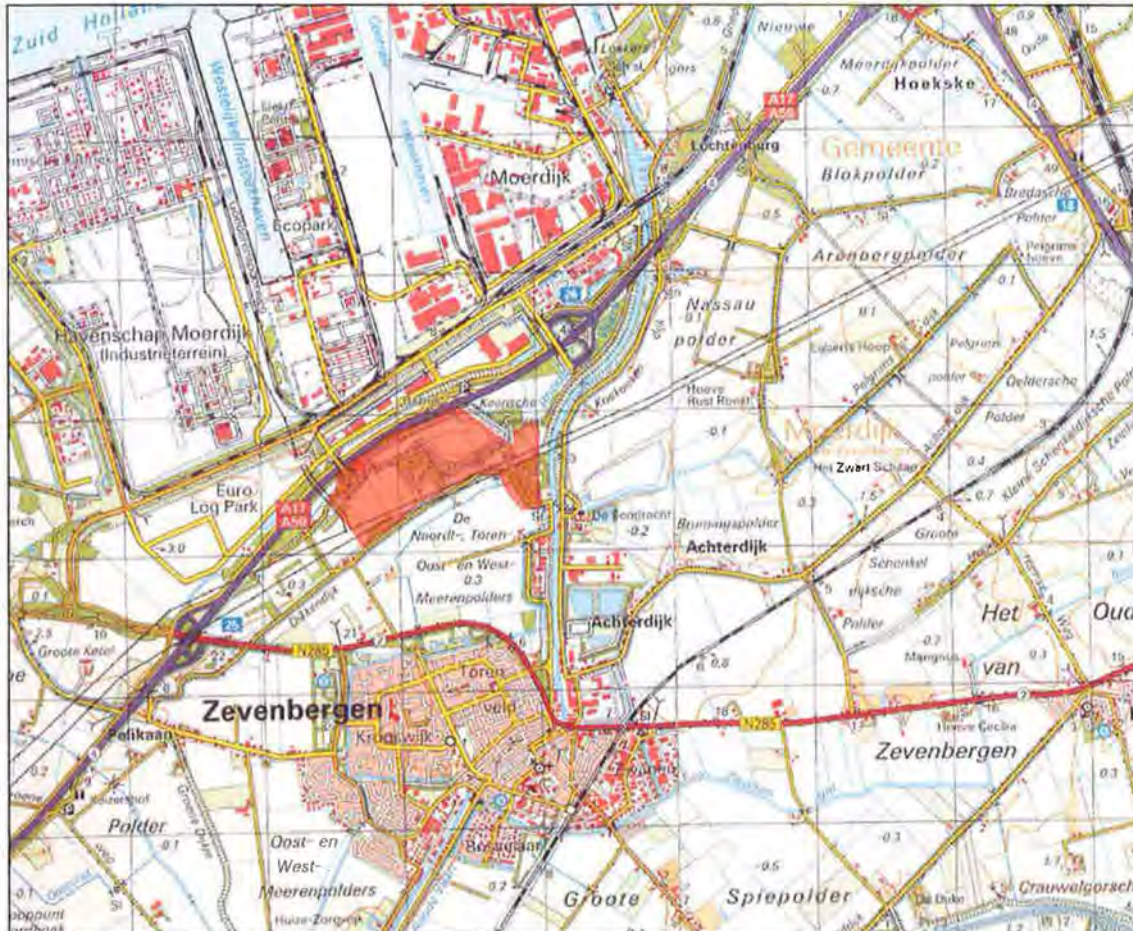
1 mei 2007

- tekst	dr. A.J.M. Schenkeveld
- veldwerk	Frank Mertens
Bram Schenkeveld
- productie	bureau Schenkeveld
Vistraat 1, 4101 AC Culemborg
Telefoon: 0345- 534245, Fax: 0345-534028
Email: schenkeveldbureau@planet.nl
- opdrachtgever	Van Empelen en Van Aalderen landschapsarchitecten, Heemstede
- contactpersoon	ing. R.J.M. van Aalderen bnt

Inleiding

In het kader van de ruimtelijke planvorming over het gebied rond de voormalig vuilstort te Zevenbergen is het noodzakelijk inzicht te krijgen in de verspreiding van de natuurwaarden in het betreffende gebied.

Het onderzoeksgebied ligt direct ten zuiden van de rijksweg A59. Deze bestaat uit het plangebied en directe omgeving. De omvang van de directe omgeving is afhankelijk van de onderzochte soortengroep. De precieze begrenzing van het plangebied is gegeven in figuur 1. Het plangebied bestaat uit verschillende stortbergen, beplantingen en landbouwgrond.

figuur 1: begrenzing van het plangebied golfbaan Moerdijk

In deze notitie worden de resultaten van de inventarisatie gepresenteerd. Deze betreffen zowel veld- als literatuuronderzoek.

Methode

Ten behoeve van de inventarisatie zijn een vijftal bezoeken uitgevoerd. De bezoeken zijn afgelegd op 29 juni, 6, 26 juli, 1 augustus en 17 augustus 2006. Het bezoek van 26 juli 2006 was een avond/nachtbezoek.

Flora/vegetatie

Op 1 augustus 2006 zijn alle bijzondere vaatplantensoorten van het plangebied genoteerd en gekarteerd. Daarnaast zijn van een aantal plekken met een homogene en representatieve vegetatie (Braun-Blanquet) opnamen gemaakt.

Amfibieën

Amfibieën zijn met behulp van een drietal methoden geïnventariseerd:

1. Het zoeken naar larven van padden en salamanders door het afvissen van de wateren met een schepnet (29 juni 2006).
2. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp op salamanders. Dit vond plaats gedurende het vleermuisonderzoek (26 juli 2006).
3. Gedurende het vleermuisonderzoek (in de nacht van 26 juli 2006) werd tevens geluisterd naar de koorzang van padden en kikkers. De activiteiten van roepen werden gestimuleerd d.m.v. geluiden vanaf een cassetteband.

De weergegeven methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan op de methode zoals beschreven is door Lenders *et al.* (1993)¹ met dien verstande dat het voorjaar is gemist, en derhalve de vroeg voorkomende soorten.

Vissen

Voor het waarnemen van vissen zijn alle watertypen in en in de directe nabijheid van de plangebieden bemonsterd met behulp van een schepnet. Met een schepnet worden hoofdzakelijk kleine vissen gevangen die een representatief beeld geven van de aanwezige vissoorten. De wateren zijn bemonsterd op 29 juni 2006.

Grondgebonden zoogdieren

Voor de inventarisatie van grondgebonden zoogdieren is gelet op sporen en is getracht zichtwaarnemingen te doen gedurende alle bezoeken.

Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek. Batdetector-onderzoek heeft plaats gevonden gedurende de avond / nacht van 26 juli 2006. Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en kolonies worden opgespoord. De weergegeven methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan op de methode zoals beschreven is door Lenders *et al.* (1993)².

Ongewervelden

Dagvlinders, sprinkhanen en libellen zijn geïnventariseerd door het plangebied integraal door te lopen. Hierbij is speciale aandacht besteed aan biotopen die waardevol zijn voor dagvlinders, sprinkhanen en libellen zoals bosranden, waterlopen en randen langs wegen en paden. Voor de inventarisatie van de ongewervelden zijn alle vier de bezoeken gebruikt. Omdat het onderzoek pas eind juni begon is er een kans dat vroeg voorkomende soorten, zoals Oranjetip, zijn gemist.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de flora- en vegetatiekartering uitgevoerd door het bureau Natuurverkenningen van de provincie Noord-Brabant in 2002 en een broedvogel- en herpetofaunainventarisatie door hetzelfde bureau in 2003.

Resultaat

Flora/vegetatie

Tabel 1 geeft een alfabetische opsomming van alle in het gebied aangetroffen bijzondere en karakteristieke plantensoorten met in de daaropvolgende kolommen of ze een beschermde status hebben (1-3), of ze op de nationale lijst van bedreigde soorten staan (EB, BE, KW, GE), hun natuurwaarde (1-100), hun voorkomen in Nederland (UFK_90 = uurhokfrequentieklasse in 1990, 1-9), hun preferente ecotoop (Ecotp1, Ecotp2 en Ecotp3) en in welke habitat ze zijn waargenomen.

¹ Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.

² Helmer W., Limpens, H.L.G.A., Bongers, W., 1987. Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van batdetectors. Stichting Vleermuisonderzoek, Wageningen.

tabel 1: bijzondere soorten van golfbaan Moerdijk d.d. 1-8-2007

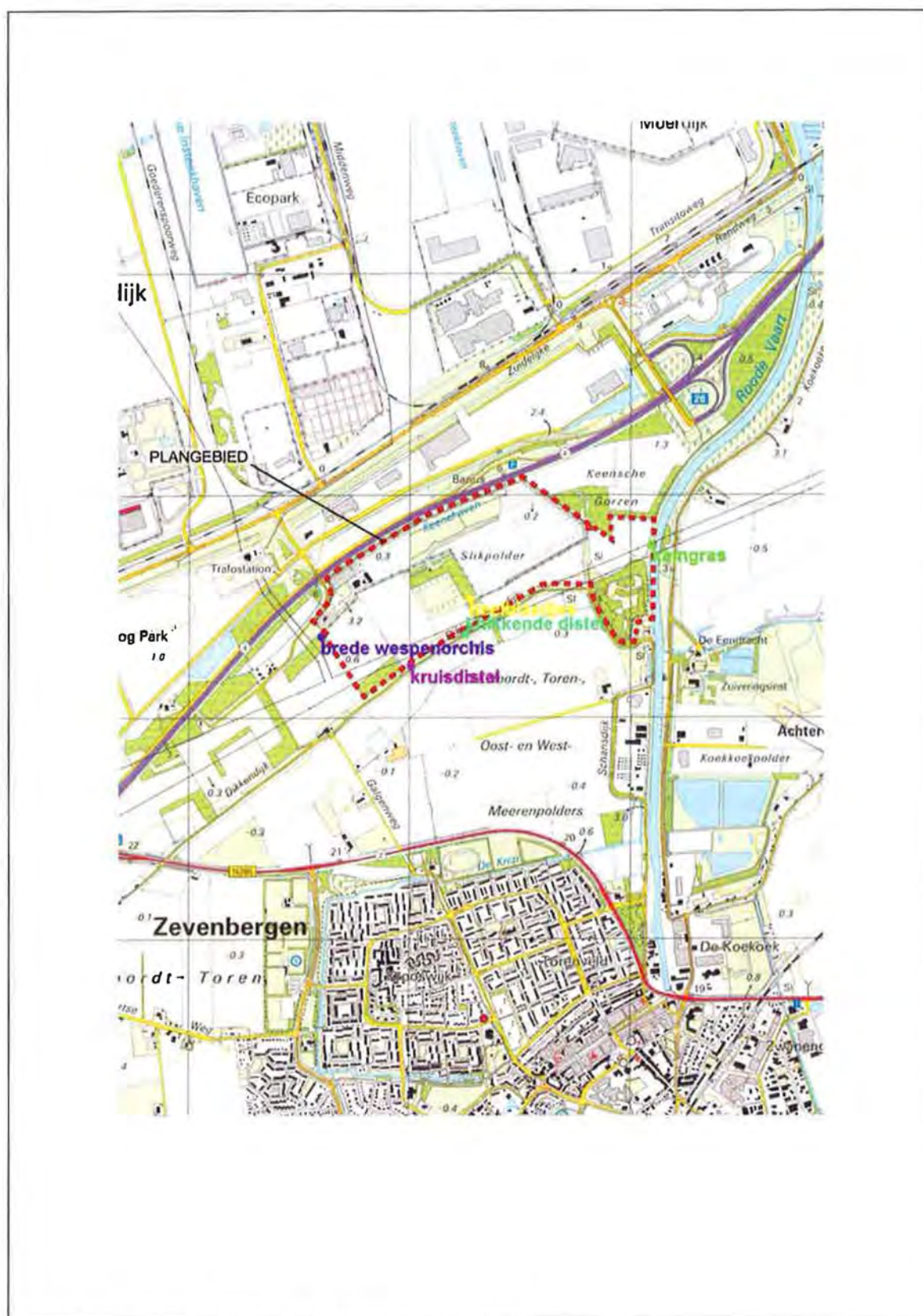
soortnr.	wetenschappelijke naam	nederlandse naam	F&f-wet	Rode lijst	natwrd.	UFK90	ecot01	ecot02	ecot03	habitat
000012	<i>Aethusa cynapium</i>	Hondspeterselie			4	8	P47	P48		ruigte
000209	<i>Carduus nutans</i>	Knikkende distel			6	6	P63r			wei
000212	<i>Carex acutiformis</i>	Moeraszegge			3	8	R27	H27		oever
000386	<i>Cynosurus cristatus</i>	Kamgras		GE	10	8	G47			wei
000394	<i>Daucus carota</i>	Peen			3	8	G43	G47k	G63	berm
000460	<i>Epipactis helleborine</i>	Brede wespenorchis	1		6	8	H47	H63	H69	bos
000485	<i>Eryngium campestre</i>	Echte kruisdistel			15	6	G47k	G67		wei
001029	<i>Pulicaria dysenterica</i>	Heelblaadjes			6	7	G27	bG20	R27	zoom

Er is 1 wettelijk beschermde plantensoort in de zin van de Flora- en Faunawet, t.w. Brede wespenorchis aangetroffen. Deze groeit net buiten het plangebied in de rand van een populierenopstand.

Er is tijdens deze inventarisatie 1 rode-lijstsoort (2004), t.w. Kamgras aangetroffen. Rode-lijstsoorten zijn soorten, waarvan het voorkomen in Nederland achteruitgaat. Hun voortbestaan is bedreigd. Deze hebben daarom een natuurwaarde van nationaal niveau. Kamgras groeit op de dijk langs de Roode Vaart, die wordt beweide met schapen.

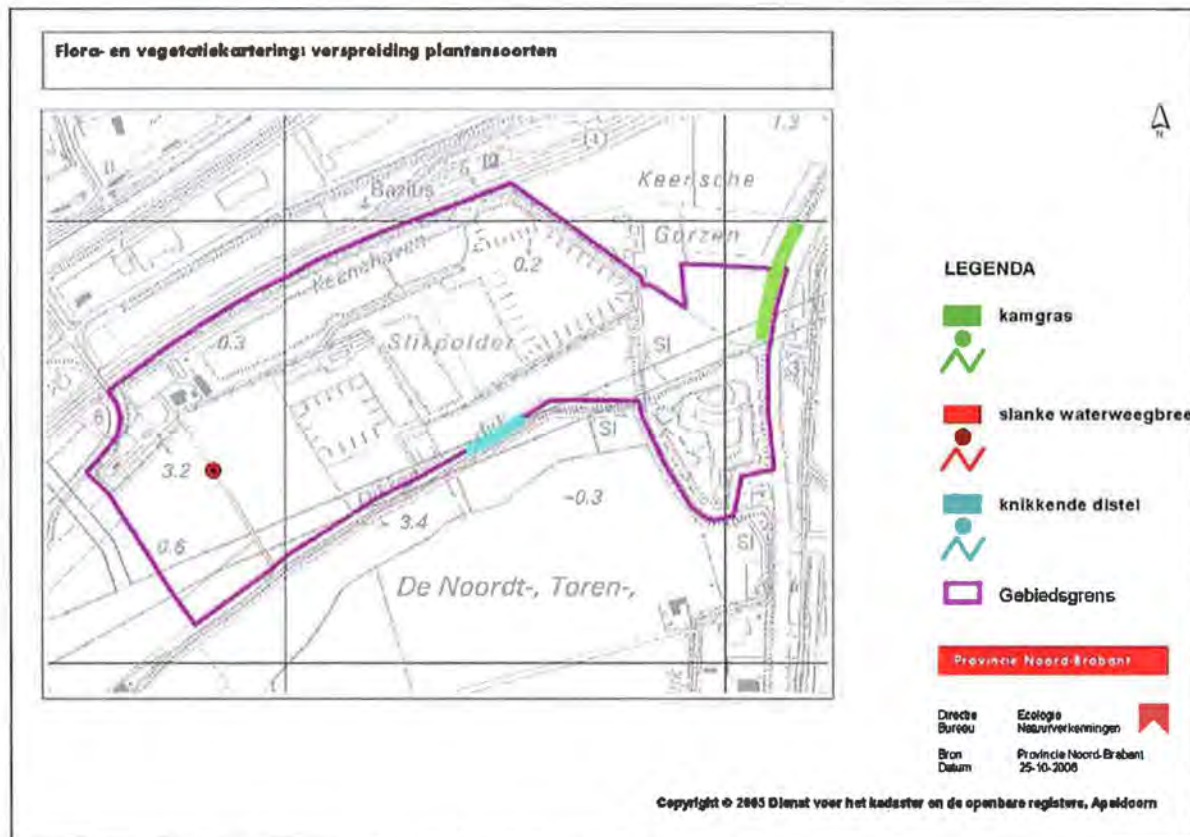
Er is verder 1 plantensoort met een natuurwaarde van regionaal niveau (Natuurwaarde > 8) aangetroffen. Dit betreft Echte kruisdistel. Deze groeit op de Dikkendijk, die wordt begraasd door paarden. De andere soorten van bijlage 1 zijn van lokaal belang.

Figuur 2 toont de verspreiding van alle soorten met een natuurwaarde > 6.

figuur 2: verspreiding bijzondere plantensoorten in 2006

Onderstaande figuur toont de verspreiding van de provinciale aandachtsoorten zoals in 2003 waargenomen door de medewerkers van de provincie Noord-Brabant.

figuur 3: verspreiding provinciale aandachtsoorten in 2002

De meer bijzondere vaatplantensoorten komen voor aan de randen van het plangebied en wel op de beweede slaperdijken.

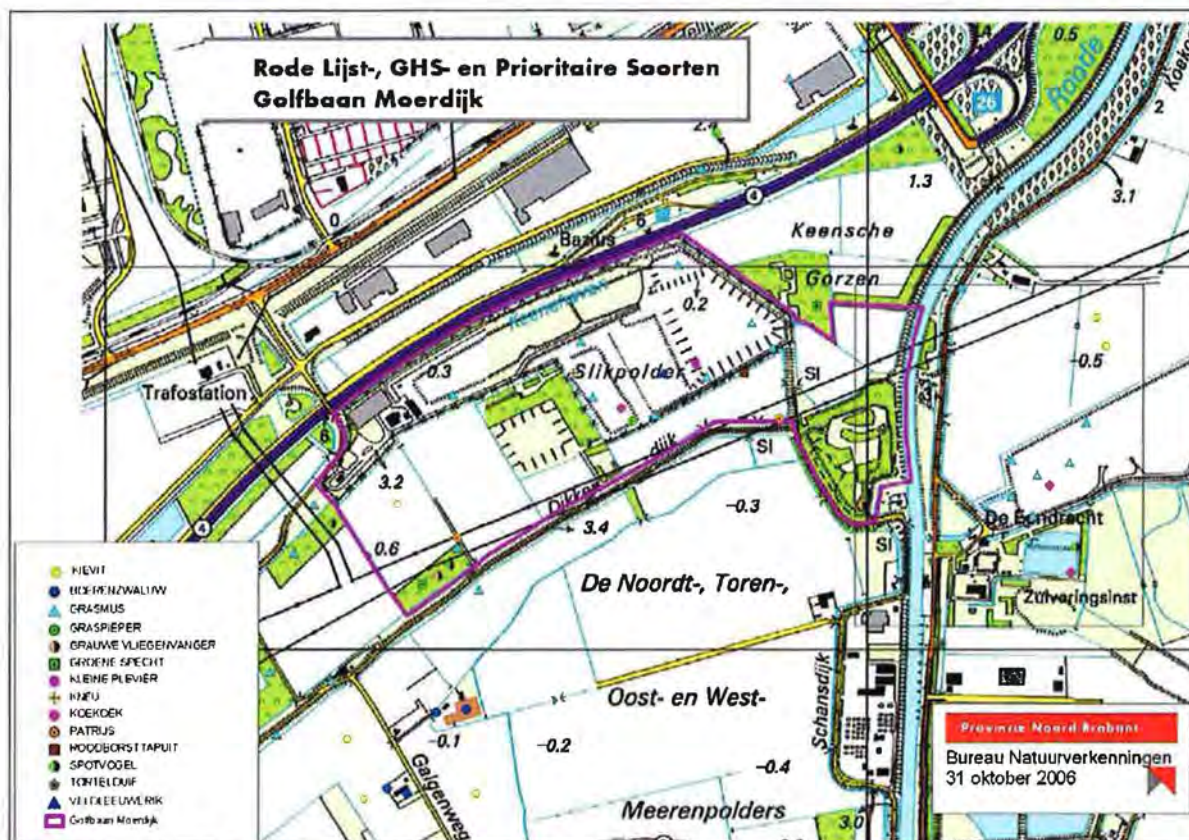
De in het plangebied aangetroffen vegetatietypen zijn: 1 RG01, 8Bb04, 12 Aa01c, 12RG01, 32RG03 en 43 RG01².

De vegetaties van de lijnvormige elementen als sloten en bermen zijn soms volledig ontwikkeld meer of minder soortenrijk, maar ontberen bijzondere soorten. De vlakvormige landbouwpercelen, houtopstanden en ruigtes zijn soortenarm en onvolledig ontwikkeld.

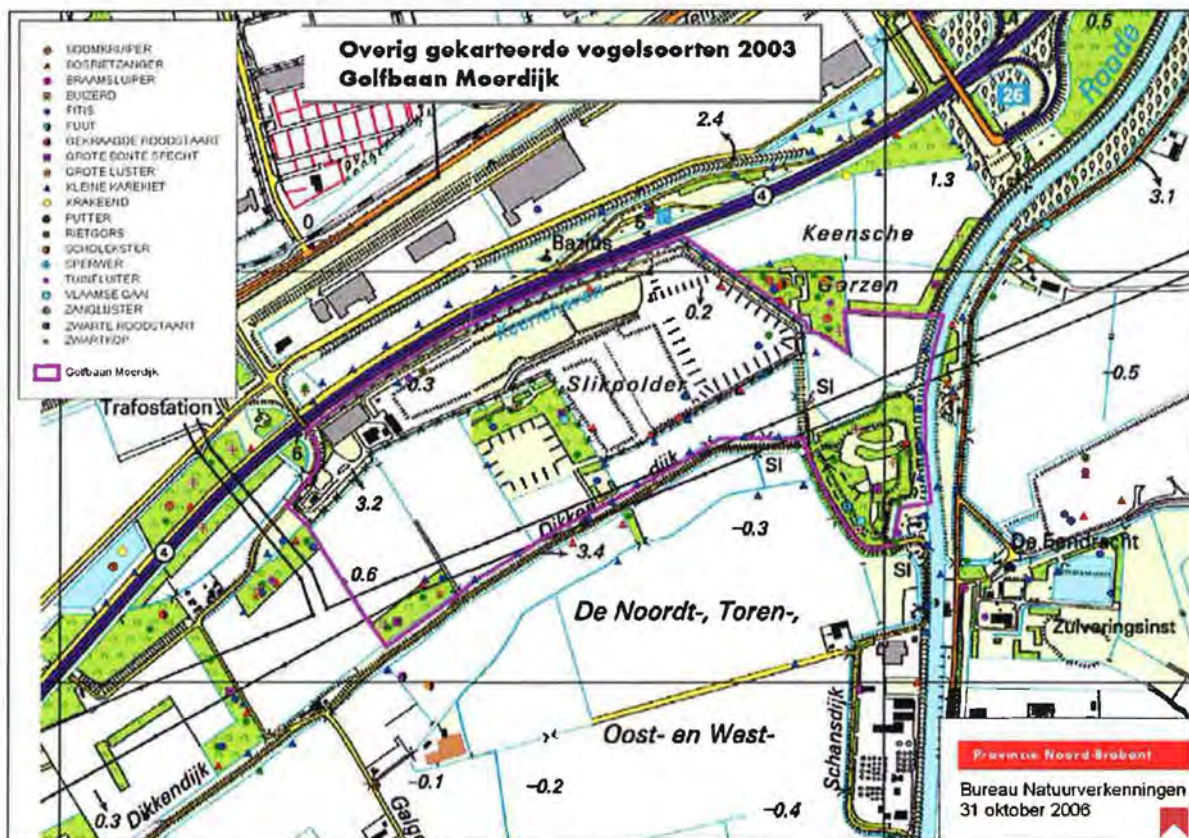
Vogels

Onderstaande figuren tonen de verspreiding van de bijzondere en minder bijzondere broedvogelsoorten.

² De vegetatie van Nederland I-V, Opulus Press, Leiden.

figuur 4: verspreiding bijzondere broedvogelsoorten in 2003

figuur 5: verspreiding minder bijzondere broedvogelsoorten in 2003

De broedvogelsamenstelling bestaat voornamelijk uit weide-, ruigte/struweel- en bosvogels.

De weidevogels broeden in lage dichtheid (minder dan 5 paar). Het betreft Kievit (1), Veldleeuwerik (1), Graspieper (1) en Scholekster (1). Veldleeuwerik en Graspieper staan op de rode lijst van in Nederland bedreigde broedvogelsoorten (2004, categorie gevoelig).

Het plangebied is rijk aan (moeras)ruigte-/struweelsoorten (51 paar). Dit betreft Kleine karekiet (18 paar), Rietgors (11 paar), Grasmus (10 paar), Bosrietzanger (8 paar), Roodborsttapuit (1 paar), Koekoek (1 paar), Patrijs (1 paar), Kneu (1 paar). De laatste 3 soorten staan op de rode lijst (categorie kwetsbaar en gevoelig).

De (loof)bosvogels zijn vertegenwoordigd met vele broedparen (> 100). De belangrijkste soorten zijn de roofvogels Buizerd (2 paar) en Sperwer (1 paar) en de rode-lijstsoorten Spotvogel (1 paar), Grauwe vliegenvanger (1 paar) en Groene specht (1 paar).

De betekenis van het plangebied voor overwinterende watervogels is waarschijnlijk niet groot. De telgebieden (Keensche Gorzen en Nassaupolder) liggen net buiten het plangebied, respectievelijk aan de overzijde van de A59 en de Roode Vaart.

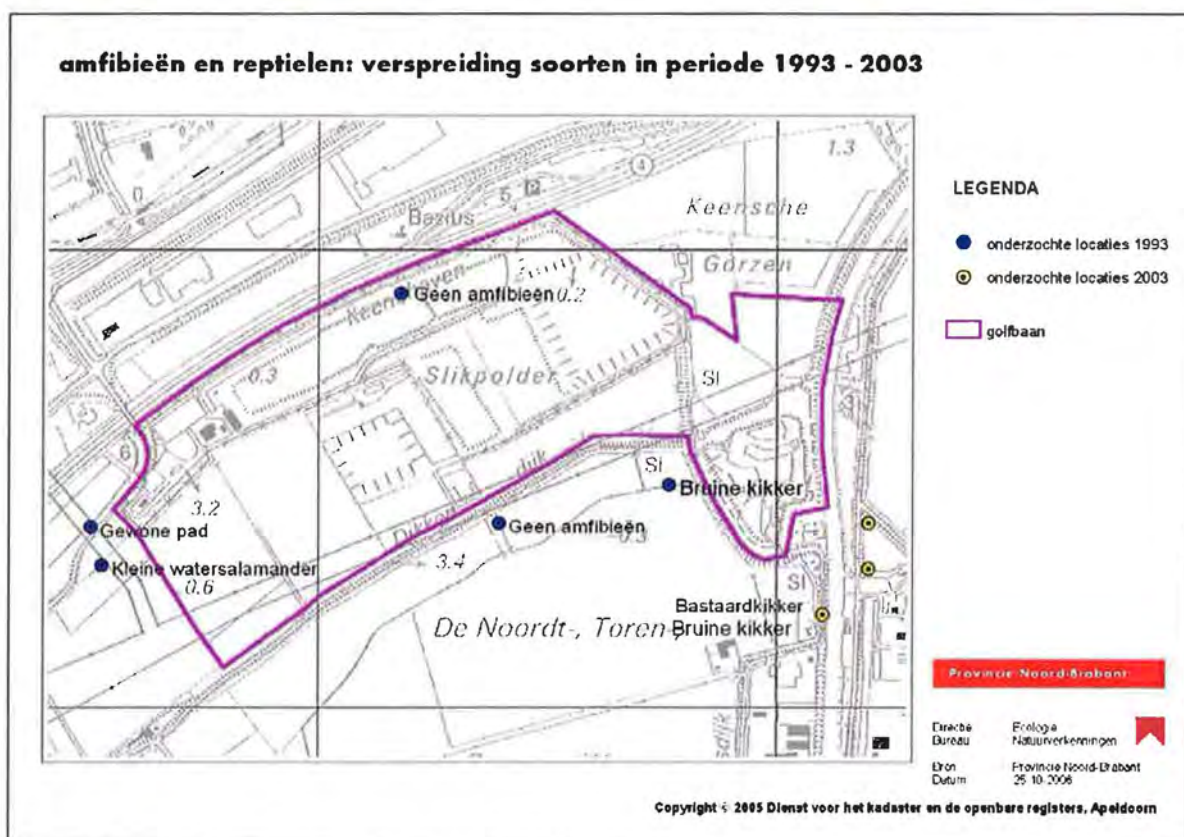
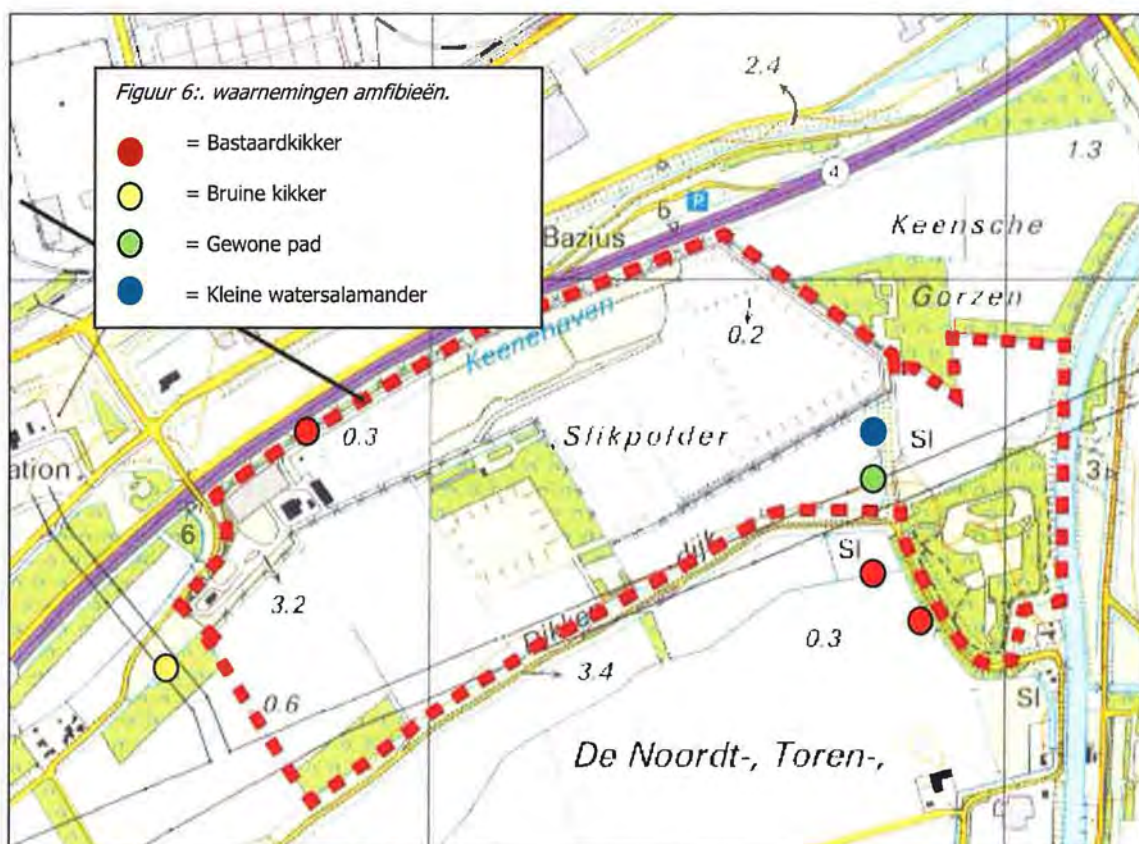
Amfibieën

In totaal zijn vier soorten amfibieën aangetroffen. Het betreft: Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. In figuur 6 worden de waarnemingen weergegeven en in tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de mate van voorkomen, de mate van bedreiging (Rode lijst) en de beschermingsstatus (Flora- en faunawet).

	Populatie plangebied*	Populatie omgeving*	Rode lijst	Flora- en faunawet
Bastaardkikker	+	+	-	+ (licht)
Bruine kikker	-	+	-	+ (licht)
Gewone pad	+	+	-	+ (licht)
Kl. watersalamander	+	+	-	+ (licht)

* een populatie bestaat uit minimaal enkele dieren die zich voortplanten.

tabel 2: Overzicht van de aangetroffen amfibieën gedurende onderhavig onderzoek, de mate van voorkomen (wel of geen populatie), de mate van bedreiging (Rode lijst) en de beschermingsstatus (Flora- en faunawet).

figuur 7: verspreiding van amfibiesoorten in 2003

Figuur 7 toont de verspreiding van amfibiesoorten zoals waargenomen door de medewerkers van de provincie in 2003.

Vissen

Binnen het plangebied zijn geen vissen waargenomen. De reden is dat de meeste greppels geen water bezitten en dat de waterkwaliteit van enkele watergangen die lopen binnen de plangebieden van zeer slechte kwaliteit is.

In enkele wateren die grenzen aan de plangebied zijn Tiendoornige stekelbaars en Rietvoorn vastgesteld. De Tiendoornige stekelbaars en Rietvoorn zijn niet beschermd via de Flora- en faunawet en ook niet bedreigd.

Grondgebonden zoogdieren

In totaal zijn 9 soorten grondgebonden zoogdieren aangetroffen. In tabel 3 wordt een overzicht gegeven van de mate van voorkomen, de mate van bedreiging (Rode lijst) en de beschermingsstatus (Flora- en faunawet). De meeste grondgebonden zoogdieren zijn waargenomen door middel van sporen in greppels, bossages, houtwallen en randen van bermen, weiden en akkers.

	Populatie plangebied*	Populatie omgeving*	Rode lijst	Flora- en faunawet
Bosmuis	+	+	-	+ (licht)
Bosspitsmuis	?	+	-	+ (licht)
Egel	?	+	-	+ (licht)
Haas	+	+	-	+ (licht)
Huisspitsmuis	+	+	-	+ (licht)
Konijn	+	+	-	+ (licht)
Mol	+	+	-	+ (licht)
Rosse woelmuis	+	+	-	+ (licht)
Veldmuis	+	+	-	+ (licht)

* een populatie bestaat uit minimaal enkele dieren die zich voortplanten.

tabel 3: Overzicht van de aangetroffen grondgebonden zoogdieren gedurende onderhavig onderzoek, de mate van voorkomen (wel of geen populatie), de mate van bedreiging (Rode lijst) en de beschermingsstatus (Flora- en faunawet).

Vleermuizen

In totaal zijn 3 soorten vleermuizen vastgesteld en mogelijk een vierde soort van het geslacht *Myotis* waaronder onder andere Watervleermuis, Baardvleermuis en Meervleermuis vallen. Waargenomen soorten zijn Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis. Er zijn alleen foeragerende en langsvliegende dieren vastgesteld. Kolonies of vliegroutes zijn niet aangetroffen. In tabel 4 en figuur 8 worden de waarnemingen weergegeven.

Gewone dwergvleermuis is het meest aangetroffen in het plangebied. De Gewone dwergvleermuis is uitsluitend gebouwbewonend. Het is derhalve aannemelijk dat deze soort kolonies en verblijfplaatsen heeft in het plangebied; rond het gebouw zijn geen aanwijzingen gevonden.

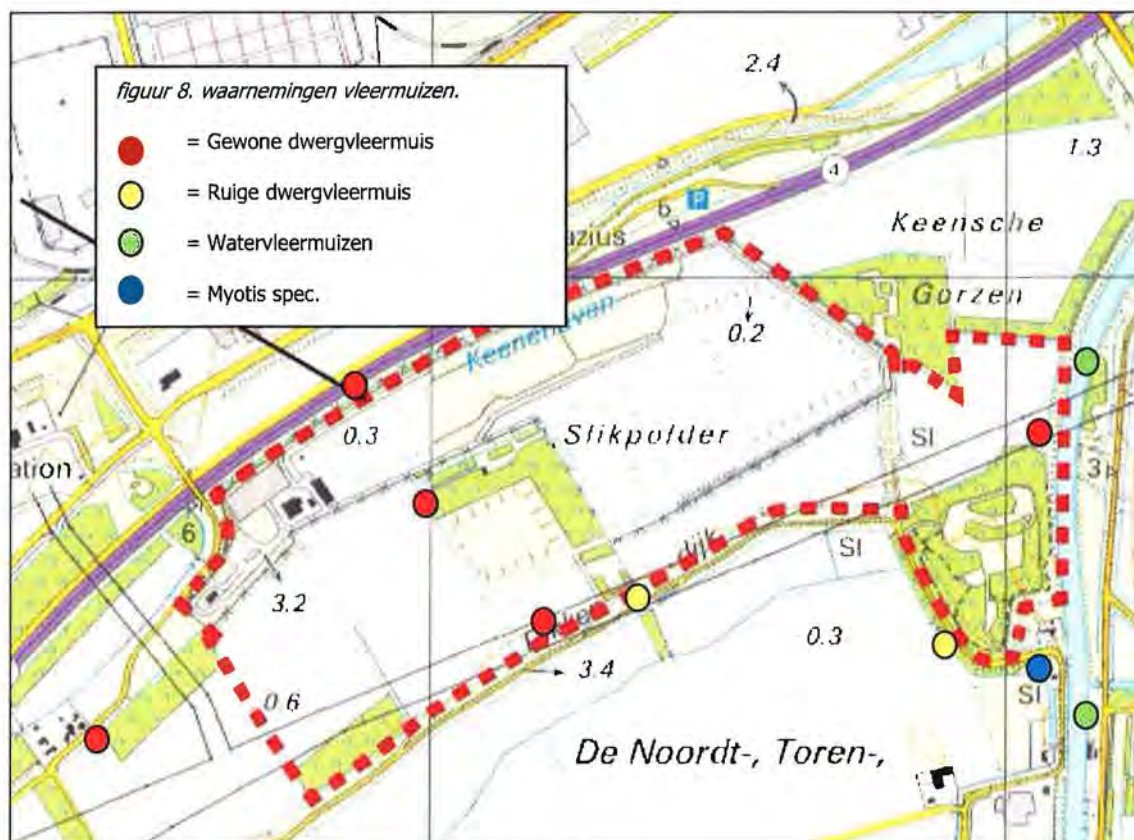
Ruige dwergvleermuis is op enkele plaatsen foeragerend aangetroffen. Omdat de Ruige dwergvleermuis naar Nederland toekomt om te paren, kunnen kolonieplaatsen worden uitgesloten.

De Watervleermuis is boven het kanaal foeragerend waargenomen. Verspreid werden twee foeragerende dieren vastgesteld. De watervleermuis is in het voorjaar en de zomer boombewonend. In bossages die voorkomen in plangebieden zijn er echter geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van verblijfplaatsen of kolonies. De meeste bomen zijn ook ongeschikt; te dun.

	Kolonie	Vlieg- route	Foera- geerpl	Rode lijst	Flora- en faunawet
Gew. dwergvleermuis	-	-	+	-	+ (zwaar)
Ruige dwergvleermuis	-	-	+	-	+ (zwaar)
Watervleermuis	-	-	+	-	+ (zwaar)

* een populatie bestaat uit minimaal enkele dieren die zich voortplanten.

tabel 4: Overzicht van de aangetroffen vleermuizen gedurende onderhavig onderzoek, de mate van voorkomen (wel of geen populatie), de mate van bedreiging (Rode lijst) en de beschermingsstatus (Flora- en faunawet).

Ongewervelden

In totaal zijn 9 vlindersoorten vastgesteld. Het betreft: Atalanta, Bruin zandoogje, Dagpauwoog, Groot dikkopje, Klein geaderd witje, Klein koolwitje, Kleine vos, Landkaartje en Zwartsprietdikkopje. Mogelijk is Oranjetip gemist.

Van sprinkhanen en krekels zijn 3 soorten vastgesteld. Het betreft: Grote groene sabelsprinkhaan, Ratelaar en Krasser.

Van libellen zijn 6 soorten vastgesteld. Het betreft: Lantaarntje, Watersnuffel, Kleine roodoogjuffer, Vuurjuffer, Paardenbijter en Gewone oeverlibel.

Geen van de aangetroffen ongewervelden is bedreigd volgens de Rode lijst of beschermd via de Flora- en faunawet.

Conclusie

Het plangebied bestaan uit meer of minder intensief gebruikte weiden, intensief akkerland, jonge houtopstanden en een voormalige vuilstort met pioniervegetatie en ruigtes.

In dit gebied zijn alleen voor wat betreft de soortengroepen vaatplanten en broedvogels bedreigde soorten aangetroffen. Verder maken 4 streng beschermde vleermuissoorten van het plangebied gebruik om te foerageren.

In totaal komen er 1 vaatplantensoort, tenminste 33 broedvogelsoorten, 4 amfibiesoorten en tenminste 13 zoogdiersoorten met een beschermde status in het onderzoeksgebied voor. De broedvogel- en vleermuissoorten hieronder hebben een streng beschermde status.

ARCADIS Regio BV
Utopialaan 40-48
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073-6809111
Fax 073-614 4606
www.arcadis.nl

MEDEDELING

Onderwerp:
Golfbaan Moerdijk holdpoints natuur

's-Hertogenbosch,
3 oktober 2005

Van:
Niels van Geenhuizen

Opgesteld door:
Koen van der Velden

Afdeling:
Adviesgroep Locatieontwikkeling

Ons kenmerk:
110501.201306

Aan:
Dhr. Bancken

Kopieën aan:

Aanleiding

ARCADIS is gevraagd om mogelijke holdpoints voor de realisatie van een golfbaan in de gemeente Moerdijk in kaart te brengen. Deze memo gaat in op het onderdeel natuur. Om mogelijke knelpunten in kaart te brengen zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- In kaart brengen gebiedsbescherming;
- Veldbezoek;
- Opvragen van natuurgegevens bij de provincie Noord-Brabant;
- Verkennend overleg met de medewerkers natuur van de provincie Noord-Brabant;
- Analyse gegevens en beoordeling knelpunten.

Plangebied

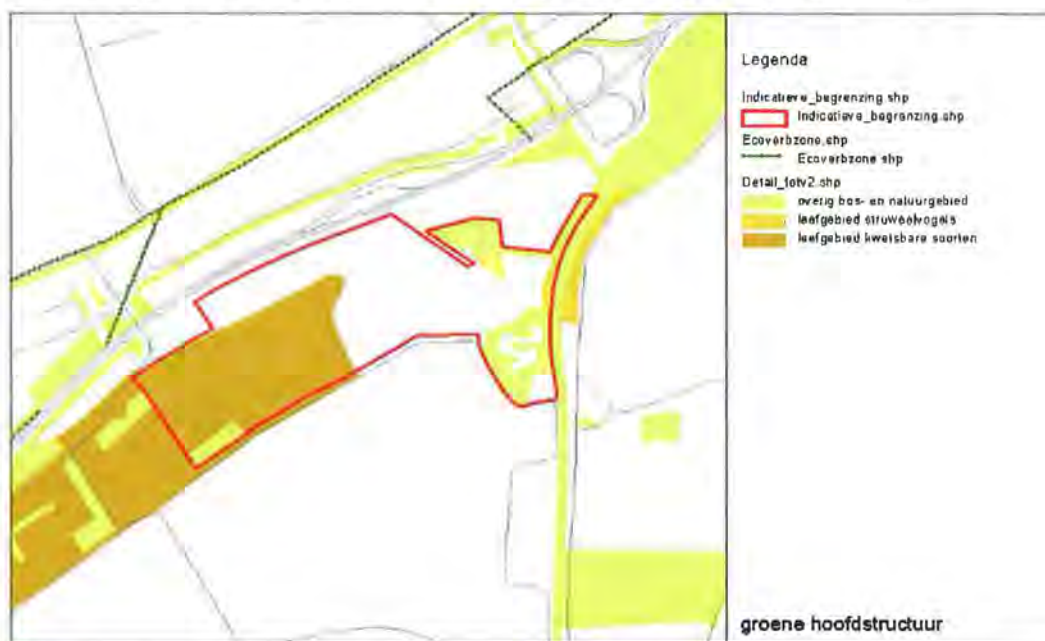
Het plangebied ligt in de gemeente Moerdijk ten zuiden van de A59. Het plangebied wordt begrensd door de A59, de Roode Vaart en den Dikkendijk.

Gebiedsbescherming

Het plangebied maakt gedeeltelijk onderdeel uit van de Groene Hoofdstructuur (GHS, zie figuur 1). Delen van het plangebied hebben de aanduiding Overig bos en natuurgebied en Leefgebied kwetsbare soorten. De bosgebieden maken onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en hebben in het natuurgebiedsplan de aanduiding Multifunctioneel bos. De GHS en de EHS zijn planologisch beschermd. Aan de aanleg van nieuwe golfbanen is in het streekplan apart aandacht besteed. Golfbanen dienen bij voorkeur te worden aangelegd in stedelijke regio's of grenzend aan een bebouwde kern. Een nieuwe golfbaan mag hooguit voor de helft aangelegd worden in Leefgebied struweelvogels, onder een aantal voorwaarden. De aanleg van een golfbaan in GHS-Natuur (onder meer overig bos en natuurgebied) of Leefgebied kwetsbare soorten is niet toegestaan. De aanwijzing van leefgebied kwetsbare soorten vindt plaats op basis van de aanwezigheid van bepaalde soorten. Uit de detailbestanden van de GHS blijkt het Leefgebied kwetsbare soorten in het plangebied als zodanig te zijn begrensd voor moerasvogels.

Veldbezoek

Op 2 september is door een ecooloog een bezoek gebracht aan het plangebied om indruk van de natuurwaarde van het plangebied te krijgen. Het plangebied bestaat uit voormalige stortplaatsen, akkers en enkele jonge bospercelen. De natuurwaarden van de jonge bospercelen zijn laag. Het gaat om essenbos met enkele eiken, met een ondergroei van brandnetel. De stortplaats in de Slikpolder wordt omgeven door populieren. Tussen de akkers liggen sloten met riet, langs de Roode Vaart ligt een rietkraag. Het westelijke gedeelte van het plangebied bestaat uit agrarisch gebied.

Gegevens van de provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant laat jaarlijks een aantal gebieden inventariseren op flora, vogels en amfibieën. De inventarisaties worden zo uitgevoerd dat de beschikbare gegevens nooit ouder zijn dan tien jaar. De flora-gegevens zijn van 2002. In de omgeving van het plangebied zijn de beschermde soorten Aardaker, Zwanebloem en Wilde marjolein aangetroffen. Daarnaast komen enkele soorten van de Rode lijst in de omgeving van het plangebied voor. In het plangebied zijn geen beschermde of zeldzame soorten aangetroffen.

De gegevens over amfibieën zijn uit 1993 en 2003. In het plangebied en omgeving zijn uitsluitend algemeen voorkomende soorten amfibieën aangetroffen.

Het plangebied is in 2002 op broedvogels geïnventariseerd. In het plangebied komen de Rode lijst soorten Patrijs en Groene specht voor, beide met één broedpaar. Verder broedden Sperwer, Buizerd, Grasmus en Kleine plevier in het plangebied.

Verkennd overleg met de provincie Noord-Brabant

Op vrijdag 9 september 2005 heeft een verkennend overleg plaatsgevonden met Dhr. E. Shields en Dhr. F. Panjer van Bureau Natuur en Landschap. Hierbij was naast twee medewerkers van Arcadis Dhr. L. Bancken aanwezig namens de initiatiefnemers. Doel van het gesprek was om de ernst van

eventuele knelpunten met betrekking tot natuur te beoordelen, los van het ruimtelijke ordeningsspoor in welk kader eveneens overleg plaatsvindt tussen initiatiefnemer en opdrachtgever. Tijdens het overleg is naar voren gekomen dat de aanduiding Leefgebied kwetsbare soorten geen onoverkomelijk knelpunt hoeft te zijn wanneer uit recente gegevens blijkt dat de huidige natuurwaarden laag zijn. De ontwikkeling van een golfbaan biedt kansen om de bestaande natuurwaarden te versterken, zeker voor vogels van rietkragen. Geadviseerd is om de criteria op te vragen op basis waarvan leefgebied kwetsbare soorten begrensd is en op basis hiervan de natuurwaarden in het plangebied te beoordelen.

Beoordeling natuurwaarden volgens de criteria van de provincie Noord-Brabant

Bij de provincie Noord-Brabant zijn de criteria voor de begrenzing van de GHS opgevraagd. De criteria die gebruikt zijn hebben geen juridische status omdat het om concept criteria zijn die nog niet zijn vastgesteld. Op basis van de soorten die in en rond het plangebied voorkomen zijn de volgende drie categorieën mogelijk relevant:

- Leefgebied struweelvogels;
- Leefgebied kwetsbare soorten, kerngebied voor moerasvogels;
- Leefgebied kwetsbare soorten, kerngebied voor vogels van bos en heide.

Voor deze drie categorieën zijn in de onderstaande tabel de criteria die provincie hanteert vergeleken met de aantallen vogels die in het plangebied voorkomen.

soort	Dichtheid per 100 ha	Aantal in plangebied	Aantal in plangebied en omgeving
Leefgebied struweelvogels			
Roodborstappuut	6	1	1
Geelgors	6	0	0
Blauwborst	6	0	0
Boomleeuwerik	6	0	1
Nachtegaal	6	0	0
Grasmus	12*	9	13
Patrijs	6*	1	1
Paapje	1*	0	0
Rietzanger	1*	0	1
Leefgebied kwetsbare soorten kerngebied moerasvogels)			
Aalscholver	1	0	0
Roerdomp	1	0	0
Woudaapje	1	0	0
Zomertaling	1	0	0
Bruine kiekendief	1	0	0
Porseleinhoen	1	0	0
Grote karekiet	1	0	0
Rietzanger	1	0	1
Blauwborst	6	0	0
Baardmannetje	1	0	0
Leefgebied kwetsbare			

soorten (kerngebied voor vogels van bos en heide)			
Korhoen	1	0	0
Nachtzwaluw	1	0	0
Boomleeuwerik	6	0	1
Duinpieper	1	0	0
Roodborsttapuit	6	1	3
Gekraagde roodstaart	10	0	0
Nachtegaal	6	0	0
Tapuit	1	0	0
Grauwe klauwier	1	0	0
Klapekster	1	0	0
Geelgors	6/9	0	0

* In combinatie met andere waarden

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat alleen Rietzanger en Grasmus in dichtheden van betekenis voor de begrenzing van de GHS voorkomen en alleen in combinatie met de omgeving van het plangebied. De Rietzanger heeft buiten het plangebied aan de rand van een vijver ten noorden van A59 gebroed. Dit gebied heeft weinig ecologische relatie met het plangebied. In het plangebied zijn 9 broedparen Grasmus vastgesteld, in combinatie met het westelijke gedeelte 10 paar. Wanneer broedparen in de directe omgeving meegeteld worden komt het totaal op 13 paar. Hiermee voldoet het gebied aan het criterium voor leefgebied voor struweelvogels wanneer in het gebied ook andere natuurwaarden aanwezig zijn. Het is niet duidelijk hoe deze afweging gemaakt moet worden. De overige natuurwaarden in het plangebied zijn beperkt. Bovendien kan een golfbaan samengaan met het verbeteren van de geschiktheid van het gebied voor de Grasmus. Het aantal broedparen van de Grasmus neemt de laatste jaren toe en bedraagt ongeveer 150.000 paar.

Flora- en faunawet

De flora- en faunawet beschermt een aantal plantensoorten en vrijwel alle inheems voorkomende gewervelde dieren. De aanleg van een golfbaan kan leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Op basis van de nu beschikbare informatie zijn geen holdpoints ten aanzien van de Flora- en faunawet te verwachten. Wel dient bij het ontwerp rekening gehouden te worden met vaste verblijfplaatsen van vogels als Buizerd, Sperwer en Groene specht. Verder kunnen delen van het plangebied van belang zijn als vliegroute of foerageergebied voor vleermuizen. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet op voorhand te verwachten, maar ze zijn ook niet uit te sluiten. Het verdient aanbeveling om in het vervolgonderzoek een vleermuisonderzoek op te nemen vanwege de strikte bescherming van deze diergroep.

Conclusie

Natuur leidt in deze verkennende fase niet tot een holdpoint, maar levert wel een aantal punten op waaraan in de verdere planvorming aandacht besteed moet worden. De volgende punten zijn hierbij te noemen:

- Hoe gaat de provincie om met GHS leefgebied kwetsbare soorten en leefgebied struweelvogels;
- Toetsing aan de Flora- en faunawet;
- Ontbreken van informatie over vleermuizen;
- Mogelijke onvolledigheid van informatie van andere soortgroepen.

Aanbevelingen

Wanneer dit initiatief een volgende fase in gaat, raden wij aan de volgende stappen uit te (laten) voeren:

- In beeld brengen volledigheid natuurgegevens voor MER en Natuurtoets;
- Overleg met de provincie over toepassing van de criteria voor leefgebied kwetsbare soorten en leefgebied struweelvogels;
- Uitvoeren van inventarisatie van vleermuizen;
- Aandacht besteden aan inpassingsmaatregelen om bestaande natuurwaarden te handhaven en nieuwe natuurwaarden te ontwikkelen.